

Podsumowanie Projektu

ROZPOWSZECHNIENIE CUKRZYCY I KOSZTY NFZ – A.D. 2017

Analiza na podstawie:

- bazy danych NFZ,
- oceny kosztów ponoszonych przez pacjentów w badaniu Economedica Cukrzyca,
- danych z panelu aptecznego PEX PharmaSequence.

Cukrzyca należy do głównych problemów zdrowotnych w Polsce, a liczba chorych, powikłań i chorób współistniejących stale rośnie. Powoduje to nie tylko szybki wzrost wydatków publicznych i ponoszonych przez pacjentów, ale także przedwczesne eliminowanie wielu z nich z rynku pracy.

Komitet Zdrowia Publicznego PAN, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - PZH i firma PEX PharmaSequence, we współpracy z Narodowym Funduszem Zdrowia, przeprowadziły w latach 2016-2019 cykl ogólnopolskich analiz i projektów badawczych by ocenić aktualną chorobowość i koszty cukrzycy, w tym dynamikę zmian w odniesieniu do finansów NFZ i chorych.

Po raz pierwszy w Polsce, dzięki współpracy NFZ, kompleksowe analizy wykonano na losowo dobranej próbie 384 tys. dorosłych Polaków (1,2% ogółu dorosłych mieszkańców Polski). Dodatkowo, koszty pacjentów oceniono dzięki pozyskaniu unikalnej reprezentatywnej dla kraju kohorty 1753 chorych z cukrzycą w badaniu Economedica Cukrzyca.

Szczegółowe wyniki zostaną w najbliższym czasie opublikowane w pismach naukowych.

W niniejszym materiale przedstawiono główne rezultaty przeprowadzonych analiz.

NAJWAŻNIEJSZE WYNIKI

I. Liczba chorych leczonych na cukrzycę w Polsce

W roku 2017 w Polsce z powodu cukrzycy NFZ finansował leczenie:

2 512,3 tys. osób

czyli **8%** populacji dorosłych obywateli Polski

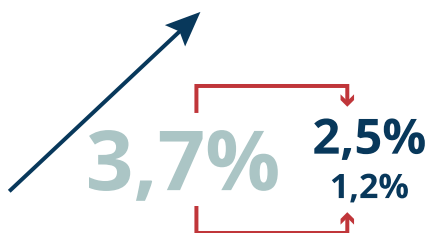
Oznacza to, że co dwunasty dorosły Polak cierpi na tę chorobę; w grupie osób 65+ jest to prawie co czwarta osoba (23%).

Cukrzyca jest częściej rozpoznawana i leczona u kobiet (55%) niż u mężczyzn. Wynika to:

- z większego udziału kobiet w populacji 18+,
- dłuższej oczekiwanej długości życia u kobiet (odsetek chorych z cukrzycą bardzo wzrasta z wiekiem),
- z gorszego wykrywania cukrzycy u mężczyzn.

Z badania NATPOL wynika, że łączna liczba chorych na cukrzycę w Polsce jest znacznie wyższa (przekracza 3 mln), bowiem około 20% spośród wszystkich chorych na cukrzycę nie jest świadoma tej choroby.

Przeprowadzone badania pozwoliły na porównanie danych o rejestrowanej chorobowości między latami 2013 (R. Topór-Mądry i wsp., KZP PAN) i 2017. Wyniki porównań są alarmujące. Rejestrowana chorobowość w okresie 2013-2017 rosła każdego roku średnio o **3,7%**.

Po standaryzacji względem wieku i płci do struktury populacji dorosłych w roku 2017 oceniono, że za wzrost o **1,2%** odpowiada starzenie się społeczeństwa, zaś **2,5%** określa rzeczywistą dynamikę wzrost liczby chorych z rozpoznaną cukrzycą.

Najważniejsze hipotezy dotyczące wzrostu rejestrowanej chorobowości to:

- ciągły przyrost liczby chorych, związany z czynnikami ryzyka wynikającymi ze stylu życia, a zwłaszcza z otyłością. W Polsce 25% kobiet i mężczyzn (populacja 18+) ma otyłość ($BMI \geq 30 \text{ kg/m}^2$), zaś w ostatniej dekadzie tempo wzrostu rozpowszechnienia otyłości wśród mężczyzn wynosiło 0,4-0,5% rocznie,
- niewielka, ale istotna poprawa wykrywania cukrzycy, dzięki większej świadomości choroby w społeczeństwie, badaniom przesiewowym i działaniom na poziomie POZ.

Jeśli taki trend wzrostu rejestrowanej chorobowości cukrzycy utrzyma się w następnym dziesięcioleciu, wówczas leczonych na cukrzycę w Polsce w roku

**2030 przekroczy
4 200 tys. osób**

zatem epidemia tej choroby będzie stanowiła ogromne wyzwanie dla systemu ochrony zdrowia.

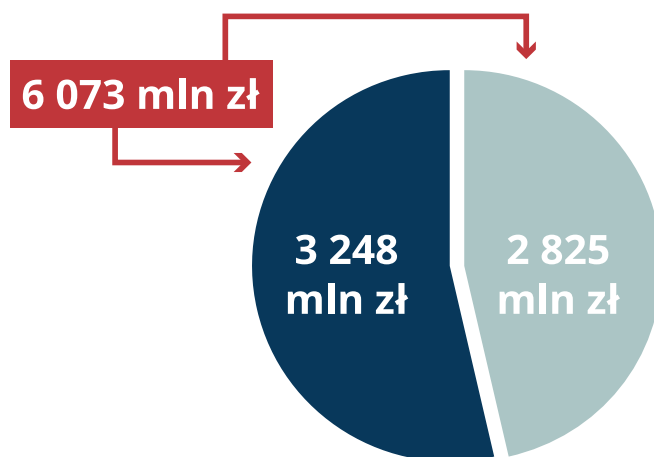
II. Koszty ponoszone przez NFZ na leczenie cukrzycy w Polsce

Koszty ponoszone przez NFZ w 2017 roku na leczenie i rehabilitację cukrzycy, powikłania i choroby współistniejące oceniono w losowej próbie 384 tys. dorosłych Polaków (w tym 31 tys. chorych z cukrzycą). Następnie wyniki uzyskane w próbie ekstrapolowano na całość populacji osób dorosłych w Polsce. Wyniki uzyskane w kohorcie chorych na cukrzycę i pozostałej populacji dorosłych Polaków standaryzowano względem wieku i płci (średnia wieku chorych na cukrzycę jest wyższa niż w całej populacji).

Określano koszty bezpośrednio poniesione przez NFZ na leczenie cukrzycy. Co ważne, po raz pierwszy w Polsce wyliczono różnicę (przyrost) w wysokości całości kosztów ponoszonych na jakiegokolwiek leczenie chorych z cukrzycą i bez cukrzycy. Tak obliczony przyrost pozwolił na ocenę, o ile bardziej „kosztowna” dla NFZ jest osoba z cukrzycą korzystająca z systemu finansowania publicznego w porównaniu do podobnej osoby bez cukrzycy.

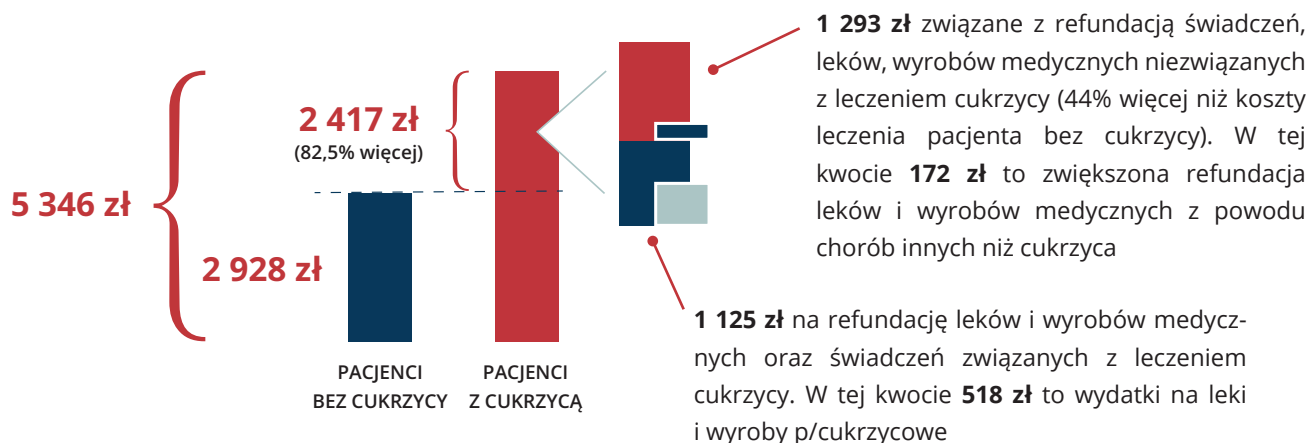
Całkowite obciążenie budżetu NFZ kosztami cukrzycy, rozumianymi jako suma leczenia cukrzycy, jej powikłań i cięższego przebiegu chorób współistniejących, w 2017 roku wyniosło **6 073 mln zł**.

Z tej sumy kwotę **2 825 mln (46,5%)** NFZ wydał na świadczenia i refundację leków bezpośrednio związanych z rozliczeniem diagnostyki i leczenia cukrzycy.

Kwota **3 248 mln zł (53,5%)** to efekt bardziej kosztownego leczenia osób z cukrzycą w porównaniu do innych stanów chorobowych łącznie. Wynika to z faktu, iż chorzy na cukrzycę częściej chorują na inne schorzenia, a przebieg ich chorób jest na ogół cięższy.

Pomiędzy pacjentami z cukrzycą i bez cukrzycy zaobserwowano znaczącą różnicę w obciążeniu NFZ kosztami ich diagnostyki, leczenia i rehabilitacji. Średni koszt rozliczenia jednego pacjenta z cukrzycą jest o 82,5% wyższy od pacjenta tej samej płci i tym samym wieku, ale bez cukrzycy.

Podstawowa Opieka Zdrowotna w roku 2017 była rozliczana na podstawie stawki kapitacyjnej niezróżnicowanej ze względu na rozpoznanie pacjenta. Wydawałoby się zatem, że wydatki na leczenie cukrzycy w POZ nie obciążają finansowo NFZ. Warto jednak zauważyć, że wg sprawozdawczości POZ dla NFZ średnia częstość wizyt (z jakichkolwiek powodów) pacjentów chorych na cukrzycę wynosi 9,6 rocznie wobec 6,7 dla pacjentów bez cukrzycy (w grupach standaryzowanych wg wieku i płci do populacji osób z cukrzycą), co stanowi dodatkowe obciążenie dla POZ.

III. Koszty ponoszone przez chorych na leczenie cukrzycy w Polsce

Koszty płatnika publicznego wymagają uzupełnienia oceną wydatków ponoszonych bezpośrednio przez pacjentów. Ocena wielkości ich wydatków na leczenie związane z chorobą wymagało użycia kilku różnych źródeł danych. Wysokość dopłat do leków refundowanych oszacowano na podstawie danych NFZ za 2017 rok z losowej próby 384 tys. dorosłych Polaków. Wielkość wydatków na leki nier refundowane w 2017 roku obliczono na podstawie danych z panelu aptecznego PEX PharmaSequence. Pozostałe wydatki pacjentów – medyczne i niemedycezne opisano na podstawie ankiety kosztowej przeprowadzonej przez PEX PharmaSequence w ramach badania Economedica Cukrzyca 2016, wśród 1753 pacjentów.

W 2017 roku dorośli pacjenci z cukrzycą dopłacali średnio **416 zł** (34,6 zł miesięcznie) w ciągu roku do wszystkich leków refundowanych, podczas gdy podobni pacjenci bez cukrzycy (w grupach płci i wieku standaryzowanych do struktury populacji diabetyków) **151 zł** (12,6 zł miesięcznie).

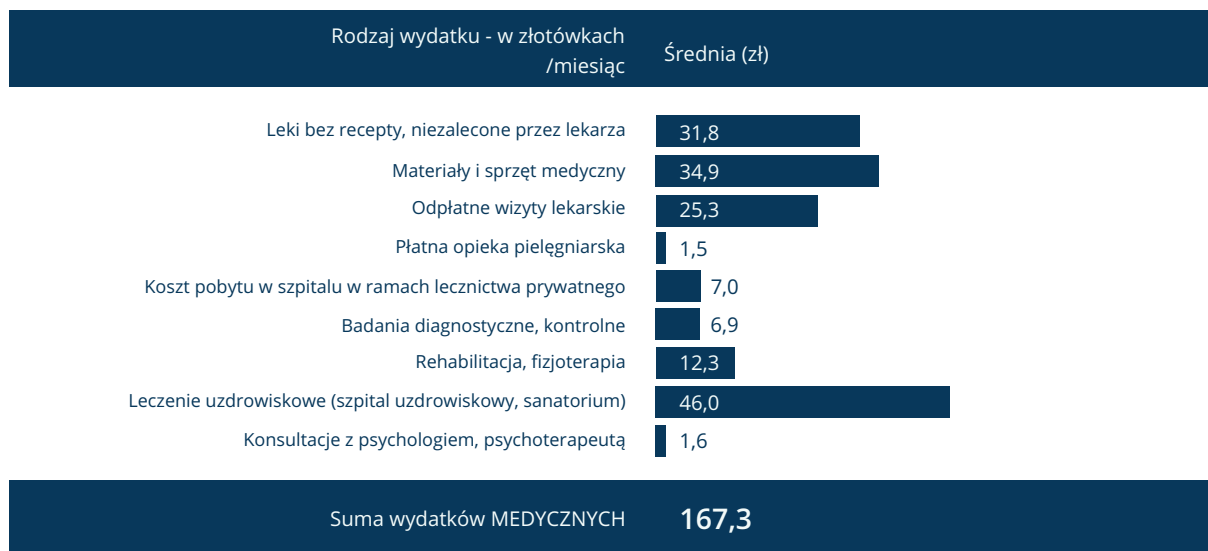
Wydatki pacjentów 18+ na nier refundowane leki na receptę kupowane w aptekach otwartych w roku 2017 wynosiły:

- pacjenci z rozpoznaniem cukrzycy – **588 zł rocznie**
- pacjenci bez rozpoznania cukrzycy – **281 zł rocznie.**

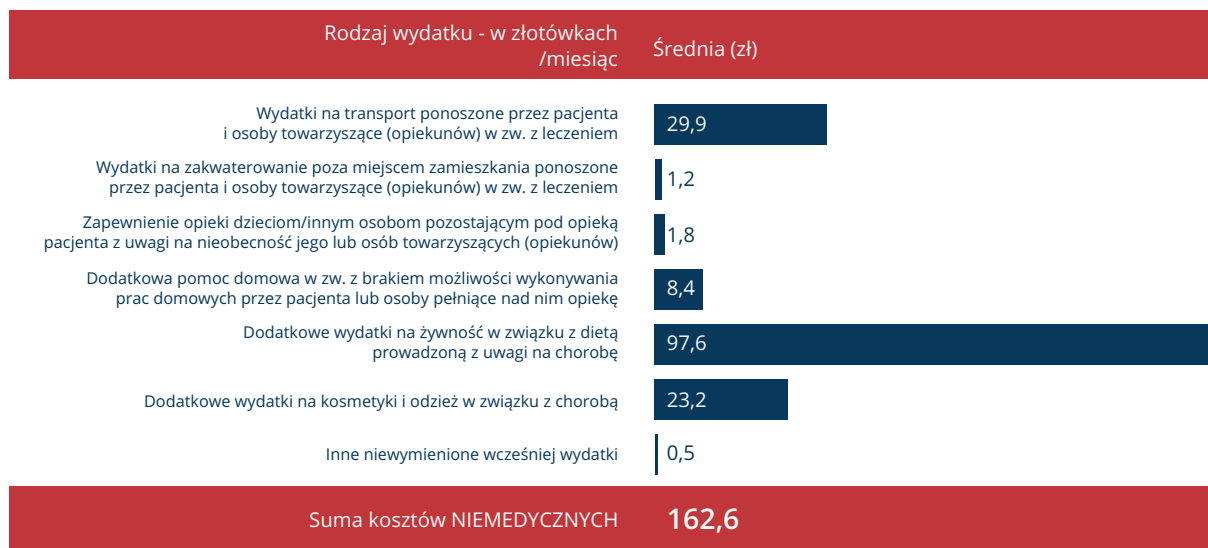
Z powyższych danych wynika, że przeciętny pacjent z cukrzycą wydaje na dopłaty do leków i pasków do pomiaru glikemii oraz na opłaty za nier refundowane leki na receptę ponad **1000 zł rocznie.** Jest to znacznie więcej niż przeciętny pacjent bez cukrzycy (w podobnym wieku), wydający średnio **432 zł.** W sumie, pacjenci z cukrzycą wydają na dopłaty do leków refundowanych i opłaty za leki nier refundowane na receptę kwotę ponad **2,5 mld zł** rocznie.

Poza kosztami leków, pacjenci finansują z własnych środków i w związku z cukrzycą, także inne usługi i produkty. Mają one charakter medyczny, jak np. odpłatne wizyty lekarskie lub niemedyczny – np. koszty transportu związanego z leczeniem (podróż na wizytę lekarską czy do szpitala). Poniższe wykresy obrazują deklarowany przez pacjentów w 2016 roku, miesięczny poziom wydatków tego rodzaju.

KOSZTY MEDYCZNE ponoszone przez pacjenta w związku z cukrzycą i/lub jej powikłaniami, w okresie miesiąca

KOSZTY NIEMEDYCZNE ponoszone przez pacjenta w związku z cukrzycą i/lub jej powikłaniami, w okresie miesiąca

Na podstawie informacji zebranych od pacjentów z cukrzycą można oszacować, iż ich całkowite wydatki na pokrycie kosztów medycznych (bez dopłat do leków na receptę) oraz niemedycznych, związanych z chorobą, sięgają prawie **10 mld zł** rocznie.

Szczegółowe wyniki i rekomendacje zostaną opublikowane w piśmiennictwie naukowym w ramach prac Komisji d/s oceny kosztów cukrzycy i ich uwarunkowań Komitetu Zdrowia Publicznego PAN, oraz specjalnym Raporcie ekspertów KZP PAN, NIZP-PZH, konsultanta krajowego ds. cukrzycy, NFZ oraz PEX PharmaSequence.